

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ПОРУШЕННЯ БАЛАНСУ СИСТЕМИ "ЛЮДИНА-ПРИРОДА"

студент Марочко С.С.

(науковий керівник асист. Шкарупа О.В.)

Людина є складовою частиною біосфери, виступаючи в ролі фактора регулятора її стану. Науково-технічний прогрес стимулює економічне зростання та економічний розвиток, при цьому використовуються всі наявні засоби для досягнення поставлених цілей. Водночас це сприяє виснажливому ресурсовикористанню і порушенню рівноваги природних систем. Використовувана таким чином на протязі багатьох десятиріч практика призвела до необхідності оцінювання не лише результатів діяльності, а й її наслідків, які суттєво знижують економічну ефективність та можуть звести її в подальшому нанівець, що особливо яскраво спостерігається сьогодні.

Проблеми взаємодії людини з природою досліджували такі вчені як Дж.Форрестер, О.Дуглас, Д.Меддоуз, І.Рендерс, в Україні даним питанням займались О.Ф.Балацький, М.К.Шапочка, Л.Г.Мельник та ін.

Не вирішеним і особливо актуальним сьогодні є питання розбалансованості у взаєминах між людиною та природою, що проявляється у певних порушеннях всіх сфер життєдіяльності суспільства (демографічної, економічної, екологічної та ін.).

Тому, аналіз гармонізації взаємодії людини та оточуючого середовища як головного фактора ефективності людської діяльності, збалансованості між всіма складовими системи "людина-природа" як головної умови сталого розвитку, є вкрай важливим сьогодні, під час соціально-економічних перетворень та подоланні цілого спектру криз.

Для характеристики системи "людина-природа" потрібно визначити її складові та вплив одна на одну. Вплив на систему "людина-природа" здійснюють багато параметрів, але головні з них – це демографічний фактор, промислове та сільськогосподарське виробництво, утилізація побутових та виробничих відходів, забруднення навколишнього середовища. Дані фактори є взаємопов'язаними і розвиваються під впливом одне на одного.

Економічна, соціальна та політична кризи, які ми спостерігаємо сьогодні, викликані постійним порушенням параметрів системи "людина-природа" у ході багаторічних трансформацій, де не було

враховано системних змін у кожній сфері народного господарства, суспільства в цілому і, особливо, у навколишньому середовищі. Застосовувалися впродовж тривалого періоду і досі застосовуються методи на поліпшення не перспективної, а поточної ситуації, внаслідок чого з'являється безліч негативних наслідків (економічна нестабільність, криза ресурсозабезпеченості з усіма витікаючими при цьому проблемами у паливно-енергетичному комплексі, значні диспропорції у виробничих структурах, соціальна напруга тощо).

Вплив на кожен складову системи "людина-природа" не може дати належного результату: знаходження нових запасів природних ресурсів не виправить ситуацію, адже при цьому промислове виробництво досягне ще більш високого рівня та значно підвищить забруднення навколишнього середовища. Науково-технічний прогрес також не здатний значно покращити кризове становище – виникне або надмірне ресурсів, що використовуються, або сильне зростання витратності виробництва, що створить загострену ситуацію на споживчому ринку та виведе з ладу економічну систему. Якщо навіть контролювати народжуваність (як це зараз відбувається у Японії) можна буде отримати короткостроковий ефект, який все ж таки завершиться непередбаченими наслідками через виникнення відразу трьох криз: сировинної, екологічної та продовольчої.

Дані обставини ще більш ускладняться, якщо врахувати національну ментальність та ідеологічні принципи людей, які безпосередньо взаємодіють з природою та мають з нею лише "споживчі" відносини.

Найбільш важливим завданням, що стоїть сьогодні перед суспільством, є раціональне та бережливе ставлення до природи, що є найкоротшим шляхом до сповільнення темпів екологічної кризи. На промисловому рівні це означає спрямування значної частини коштів на екологізацію виробництва, а саме введення в дію ресурсозберігаючих технологій, створення продукції екологічного спрямування тощо.

Держава в свою чергу має використовувати комплекс інструментів, спрямованих на заохочення економічних суб'єктів до переорієнтації своєї діяльності в бік екологізації шляхом додаткового фінансування, надання податкових та інших пільг, що дуже важливо зробити в сучасних трансформаційних умовах, коли не потребується подвійної заміни та перебудови основних фондів.